

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

İLE

BÜYÜK BRİTANYA VE KUZEY İRLANDA BİRLEŞİK KRALLIĞI HÜKÜMETİ

ARASINDA

YATIRIMLARIN TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Hükümeti;

Bir devletin vatandaş ve şirketlerinin diğer devletin ülkesinde daha fazla yatırım yapabilmesi için uygun şartların yaratılması arzusu ile,

Anılan yatırımların uluslararası anlaşma ile teşviki ve karşılıklı korunmasının bireysel iş girişimini özendireceğine ve her iki devletteki refahı arttıracığına inanarak;

Aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır.

Madde I

TANIMLAR

İşbu anlaşmada :

(a) "yatırım" terimi her türlü mal varlığını ve sınırlı olmamakla birlikte, özellikle aşağıdakilerini kapsar :

(i) taşınır ve taşınmaz mallar ile ipotek, ihtiyati haciz ve rehin gibi malvarlığıyla ilgili diğer haklar;

(ii) Bir şirketin hisse senedi tahvil ve borç senetleri ile bir şirkete diğer şekillerde katılımlar;

(iii) parasal alacaklar veya finansal değeri olan herhangi bir yatırımla ilişkili bulunup kontrata göre yapılan herhangi bir işlem üzerindeki haklar;

(iv) sınai ve fikri mülkiyet hakları, teknik işlemler, "know-how" ve peştemaliye;

(v) doğal kaynakları araştırma, işleme, çıkarma veya kullanma imtiyazlarını da kapsayan hukukten veya sözleşme ile tanınan iş imtiyazları; Malvarlıklarının yatırım biçimindeki bir değişiklik bunların yatırım olma niteliğini etkilemez ve "yatırım" terimi, bu anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra yapıldığına bakılmaksızın bütün yatırımları kapsar.

(b) "hasılatlar", kar, faiz, sermaye kazancı, temettü, royalty ve ücretler de dahil, bir yatırımdan elde edilen meblağları ifade eder.

(c) "vatandaş" teriminin anlamı :

(i) Türkiye Cumhuriyeti açısından : Türkiye Cumhuriyetinde yürürlükte olan hukuka göre Türk Vatandaşı statüsündeki gerçek kişiler;

(ii) Birleşik Krallık açısından: Birleşik Krallıkta yürürlükte olan hukuka göre Birleşik Krallık vatandaşı statüsündeki gerçek kişiler;

(d) "şirket" teriminin anlamı:

(i) Türkiye Cumhuriyeti açısından: yürürlükte olan hukuka göre Türkiye Cumhuriyetinin herhangi bir yerinde kurulmuş veya teşkil edilmiş kuruluşlar, şirketler ve iş ortaklıkları;

(ii) Birleşik Krallık açısından: Yürürlükte olan hukuka göre Birleşik Krallık'ın herhangi bir yerinde veya 12. madde hükümlerine göre bu anlaşmaya dahil edilmiş bölgelerde kurulmuş veya teşkil edilmiş kurumlar, şirketler ve iş ortaklıkları;

(e) "Ülke" teriminin anlamı :

(i) Türkiye Cumhuriyeti açısından : Türkiye Cumhuriyeti ve uluslararası hukuka göre Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik hak ve yetkilerini kullanabileceği sahillere bitişik deniz alanları;

(ii) Birleşik Krallık açısından: Büyük Britanya, Kuzey İrlanda ve 12. madde hükümlerine göre bu anlaşmaya dahil edilmiş bölgeler ile uluslararası hukuka göre egemenlik hak ve yetkilerinin kullanıldığı bitişik deniz alanları,

MADDE 2

Yatırımın Teşviki ve Korunması

(1) Akit taraflardan herbiri, diğer akit tarafın vatandaş ve şirketlerinin kendi ülkesinde yapacağı yatırımları teşvik edecek ve uygun koşullar sağlayacak ve kanun veya yönetmelikleri tarafından sağlanan yetkilere bağlı olarak her akit taraf diğer akit tarafın vatandaş ve şirketlerinin yatırımlarına izin verecektir.

(2) Akit taraflardan herbirinin vatandaş veya şirketlerine ait kabul edilmiş yatırımlara her zaman adil ve eşit muamele uygulanacak ve diğer akit tarafın ülkesinde tam bir koruma ve güvenlik sağlanacaktır. Akit taraflardan hiçbirisi, kendi ülkesinde diğer akit tarafın vatandaş veya şirketlerince yapılan yatırımlara, hiçbir şekilde, yatırımların idaresi, bakımı, kullanımı, faydalanılması, veya tasarrufuna ilişkin olarak makul olmayan veya ayırıcı hareketlerle zarar veremeyecektir.

Akit taraflardan herbiri, diğer tarafın vatandaş veya şirketlerince yapılan yatırımları dolayısıyla ortaya çıkacak tüm yükümlülükleri riayet edecektir.

MADDE 3

Milli Muamele ve En-Ziyade-Müsaadeye-Mazhar-Millet Hükümleri

(1) Akit tarafların hiçbiri, kendi ülkesindeki diğer akit tarafın vatandaş veya şirketlerinin yatırım veya kazançlarına; kendi vatandaş veya şirketlerinin yatırım veya kazançlarına ya da üçüncü bir ülkenin vatandaş veya şirketlerinin yatırım veya kazançlarına uygulandığından daha az elverişli muamele uygulamayacaktır.

(2) Akit taraflardan hiçbiri, kendi ülkesindeki diğer akit tarafın vatandaş veya şirketlerince yapılan yatırımların, idaresi, bakımı, kullanımını faydalanılması veya tasarrufuna, kendi vatandaş veya şirketlerinden ya da herhangi bir üçüncü ülkenin vatandaş veya şirketlerinden daha az elverişli muamele uygulayamaz.

MADDE 4

Kayıpların Tazmini

Bir Akit Taraf vatandaş veya şirketlerinin, diğer Akit Taraf ülkesinde bulunan yatırımlarının savaş veya diğer silahlı çatışma, olağanüstü hal, ayaklanma, ihtilal veya isyan sonucu zarara uğraması durumunda, ikinci Akit Taraf kayıpları karşılamak için zararı ödemek, tazmin etmek ve eski hale iadeyi de kapsayan önlemlerden kendi vatandaş veya şirketlerine ya da herhangi bir üçüncü ülke vatandaş veya şirketlerine sağlanandan daha az elverişli olmamak koşulu ile, bunlardan yatırımcı için en elverişli olanını sağlayacaktır. Hasıl olan ödemeler serbestçe transfer edilebilecektir.

MADDE 5

Kamulaştırma

(1) Akit taraflardan herhangi birinin vatandaş veya şirketlerince yapılan yatırımlar diğer akit tarafça dahili ihtiyacından doğan kamu yaran amacı ile yapılacak ve ayırım gözetmeyecek şekilde ve yeterli ve etkin tazminatın zamanında ödendiği haller dışında, dolaylı veya doğrudan doğruya millileştirilemeyecek veya kamulaştırılmayacak ya da millileştirilme veya kamulaştırılmaya (bundan böyle "kamulaştırma" olarak bahsi geçecek) eşit etkide bulan işlemlere tabi tutulmayacaktır. Tazminat hangisi daha önce gerçekleşirse, kamulaştırmanın başladığı veya ilan edildiği tarihteki yatırımın gerçek değerine tekabül edecek ve ödeme tarihine kadar geçen süre için normal orandaki faizi de kapsayacaktır. Tazminat gecikmeksizin yerine getirilecek, nakte çevrilebilecek ve serbestçe transfer edilebilecektir. Yatırımın tümünün veya bir kısmının kamulaştırıldığını iddia eden bir Tarafın vatandaş veya şirketi, kamulaştırmayı yapan Akit Tarafın kanunlarına göre, karşı Tarafın ilgili kanuni veya bağımsız idari makamlarına müracaat ederek, sözkonusu kamulaştırma ve yatırımın değerlendirilmesinin bu paragrafta yer alan prensiplere uygunluğunun gecikmeksizin gözden geçirilmesini talep etme hakkına sahip olacaktır.

(2) Akit taraflardan herbiri, kendi ülkesindeki mer' i kanunlarına hukuk hükümlerine göre şirketleşmiş veya kurulmuş bir şirkete diğer Akit tarafın yatırımcısı ortak olduğu ve bu yatırım kamulaştırıldığı takdirde, mevzuatının ya, (i) bu maddenin (1) paragrafındaki hükümlere göre şirketin zararının tazmin edilmesini, veya (ii) diğer akit tarafın yatırımcısının doğrudan tazmin edilmesini sağlaması gerekmektedir, ancak bu 2. paragraf, hiçbir şekilde Akit Tarafın mevzuatının, yukarıda sözü edilen (i) ve (ii). bentlerin her ikisini birden sağlaması gerektiği anlamına gelmemektedir.

MADDE 6

Yatırım ve Hasılatların Geri Transferi

(1) Akit Taraflardan herbiri, yatırımlarla ilgili olarak, diğer Akit Taraf vatandaş veya şirketlerine, yatırımların ve hasılatların serbestçe transfer etmelerini garanti ederler, ancak bu konuda her Akit Tarafın istisnai ödemeler dengesi güçlükleri nedeniyle sınırlı bir süre için mevzuatının verdiği yetkileri adil ve iyiniyetle kullanma hakkı saklıdır. Bu tür yetkiler, kar payı, faiz, royalti veya ücretlerin transferine engel olacak şekilde kullanılmayacak; yatırımlar ve diğer şekildeki hasılatlar için ise, transfer üç yıldan uzun olmamak koşulu ile birkaç yıla dağıtılabilecektir.

(2) Döviz transferi, sermaye olarak gelen konvertbil döviz cinsinden veya ilgili akit taraf ve yatırımcı arasında mutabakata varılan herhangi bir konvertbil döviz cinsinden gecikmeksizin yapılacaktır. Transferler, yürürlükteki kambiyo mevzuatına uygun olarak, transfer tarihinde uygulanan döviz kuru üzerinden yapılacaktır.

MADDE 7

İstisnalar

Bu anlaşmanın bir akit tarafının veya üçüncü bir ülkenin vatandaş veya şirketlerine yapılandan daha az elverişli muamele yapılmamasına dair hükümleri, bir akit tarafının, aşağıdaki sebeplerden ötürü, diğer tarafın vatandaş veya şirketlerini herhangi bir muamele, tercih veya imtiyazdan yararlandırması zorunda olduğu şekilde yorumlanamaz.

(a) Akit taraflardan herhangi birinin mevcut veya gelecekte oluşacak gümrük birliği veya benzer uluslararası anlaşmalara taraf olması, veya

(b) Bütünüyle veya esas itibariyle vergilendirmeye ilgili bir uluslararası anlaşma veya düzenleme ya da yerel mevzuat.

MADDE 8

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Başvurulacak Uluslararası Merkez

(1) Bu maddenin amacına uygun olarak, bir hukuki uyuşmazlık aşağıdaki uyuşmazlık konularını kapsar.

(a) bir akit tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, diğer akit tarafın vatandaş veya şirketine sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması, veya;

(b) bir Akit Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamı ile diğer Akit Tarafın bir vatandaş veya şirketi arasındaki herhangi bir yatırım anlaşmasının yorumlanması ya da uygulanması; veya

(c) bir yatırımla ilgili olarak ve işbu anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın ihlalinin iddia edilmesi.

(2) Herbir Akit Taraf, bir Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırım hususunda diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketiyle ilk Akit Taraf arasında bir hukuki uyuşmazlık ortaya çıktığında, 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyon çerçevesinde hakem marifetiyle çözümlenmesi için Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarını Çözüm Merkezine (bundan böyle "merkez" olarak anılacak) başvururken, burada muvafakat gösterir. Bir Akit Tarafın ülkesinde yürürlükte olan mevzuata göre kurulmuş veya şirketleşmiş ve böyle bir uyuşmazlık doğmadan önce, hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketlerince sahip olunmuş bir şirket, Konvansiyonun amaçlarına uygun olarak Konvansiyonun 25 (2) (b) maddesine göre diğer Akit Tarafın şirketi olarak mütalaa edilecektir. Eğer böyle bir uyuşmazlık doğar ve bir yıl içinde mahalli çarelerle taraflar arasında anlaşma sağlanamazsa, ve eğer durumdan etkilenen vatandaş veya şirket uyuşmazlıkların Konvansiyona göre hakem marifetiyle çözümlenmesini sağlamak için Merkez'e başvururken yazılı olarak rıza göstermişse, Konvansiyonun 28 ve 36. maddelerine göre Merkezin Genel Sekreterine muameleleri başlatmak üzere taraflardan herhangi biri talepte bulunabilir. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, diğer Tarafın vatandaş veya şirketi bir sigorta kontratına uygun olarak kayıplarının tümü veya bir kısmı için bir tazminat aldığı takdirde, hakem kararı ile ilgili muamelelerin veya uygulamaların hiçbir döneminde bir itirazda bulunamayacaktır.

(3) Akit Taraflardan hiçbiri Merkeze intikal etmiş bir uyuşmazlıkla ilgili olarak aşağıdaki haller dışında diplomatik yolları kullanmayacaktır.

(a) Merkezin Genel Sekreteri veya merkez tarafından oluşturulmuş tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın Merkezin yargılama yetkisi içinde olmadığına karar verirse, veya

(b) Diğer Akit Taraf, tahkim mahkemesi tarafından verilen bir karara bağlı kalmaz veya uymazsa.

MADDE 9

Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıklar

(1) Akit Taraflar arasındaki bu Anlaşmanın yorumu veya uygulaması ile ilgili uyuşmazlıklar, eğer mümkünse doğrudan ve anlamlı diplomatik görüşmeler yoluyla çözülecektir.

(2) Eğer Akit Taraflar arasındaki bir uyuşmazlık bu yolla çözümlenemezse, herhangi bir Akit Tarafın talebine uygun olarak tahkim mahkemesine başvurulacaktır.

(3) Böyle bir tahkim mahkemesi her münferit olay için şu şekilde oluşturulacaktır. Tahkim için müracaat edilmesinden sonraki iki ay içinde, herbir Akit Taraf mahkemenin bir üyesini seçecektir. Bu iki üye, üçüncü bir ülkenin bir vatandaşını seçecekler ve bu kişi her iki Akit Tarafın rızası ile mahkeme başkam olarak atanacaktır. Başkan, diğer iki üyenin atanmasından sonraki iki ay içinde atanacaktır.

(4) Eğer bu maddenin 3. paragrafında belirtilen süre içinde gerekli atamalar yapılamamışsa, Akit Taraflardan herhangi biri, başka türlü bir anlaşma mevcut değilse, gerekli atamaları yapmasını Uluslararası Adalet Divanı Başkanından talep edebilir. Eğer Başkan Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise veya sözkonusu görevi herhangi bir nedenle yerine getiremiyorsa, gerekli atamaları yapmaya Başkan yardımcısı davet edilir. Eğer Başkan yardımcısı da herhangi bir Akit tarafın vatandaşı ise veya sözkonusu görevi yerine getirmesine mani bir durum varsa Uluslararası Adalet Divanı'nın, heriki akit tarafın vatandaşı olmayan en kıdemli üyesi gerekli atamaları yapmak üzere davet edilecektir.

(5) Tahkim mahkemesi kararlarını oy çokluğu ile alacaktır. Bu tür karar her iki Akit Taraf için bağlayıcı olacaktır. Her Akit Taraf mahkemede kendi üyesinin ve mahkemede temsil edilmesi ile ilgili masrafları karşılayacak; Mahkeme Başkanının masrafı ve diğer masraflar Akit Taraflar arasında eşit olarak paylaşılacaktır. Ancak mahkeme, Akit Taraflardan birinin daha yüksek bir oranı ödemesi yönünde resen karar verebilir ve bu karar her iki Akit Taraf için bağlayıcı olacaktır. Mahkeme, davaya bakma usulünü kendisi tesbit eder.

MADDE 10

Halefiyet

(1) Bir Akit Tarafın ülkesinde, diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketinin yaptığı yatırım, ticari olmayan risklere karşı kanuni bir sistem dahilinde sigortalanmışsa ve bu yatırımla ilgili olarak sigortacı bir tazminat ödemişse birinci Akit Taraf, tazmin edilen vatandaş veya şirketin bütün hak ve taleplerinin kanuni veya hukuki bir muamele ile sigortalayana devredilmesini kabul edecektir.

(2) Sigortalayan halefiyet dolayısıyla, tazminat ödenen vatandaş veya şirketle aynı ölçüde tüm haklarını kullanmaya ve davaları yürütmeye yetkili olacak ve her şart altında bu haklar ve alacaklar konusunda aynı muameleye tabi tutulmaya ve sözkonusu vatandaş veya şirketin bu anlaşmaya göre yatırım ve onun gelirleriyle ilgili olarak yetkili olduğu konularda ödemeleri almaya aynı şekilde yetkili olacaktır.

(3) Kazanılmış hak ve alacaklara uygun olarak sigortacının aldığı ödemeler yatırımın yapıldığı ülkedeki gerçekleşmiş harcamalarını karşılamak için sigortacı tarafından serbestçe kullanılacaktır.

MADDE 11

Ulusal veya Uluslararası Hukuk

Bir Akit Tarafın ülkesindeki diğer Akit Tarafın yatırımcısına ulusal veya uluslararası hukuka uygun olarak sağlanan haklar veya kazançlar bu anlaşma nedeniyle zarara uğratılamaz.

MADDE 12

Ülkesel Genişletme

Bu Anlaşmanın onaylanması sırasında veya daha sonra, bu Anlaşmanın maddeleri, Akit Taraflar arasında nota teatisi ile kabul edilebileceği üzere Birleşik Krallık Hükümetinin uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ülkeleri de kapsayacak şekilde genişletilebilir.

MADDE 13

Yürürlüğe Giriş

Bu Anlaşma, onaylanması ve onay belgelerinin karşılıklı teatisi ile yürürlüğe girecektir.

MADDE 14

Yürürlük Süresi ve Sona Erme

Bu anlaşma 10 yıllık bir süre için yürürlükte kalacaktır. Ondan sonra ise, Akit Taraflardan herhangi birinin diğerine yazılı olarak sona erdiğini bildirdikten oniki ay sonraya kadar yürürlükte kalmaya devam edecektir. Anlaşmanın yürürlükte olduğu süre içinde yapılan yatırımlar açısından, Anlaşma maddeleri bu yatırımlar için sürenin sona ermesinden itibaren 15 yıl süre ile uygulanmaya devam edecek ve bundan sonra da uluslararası genel hukuk hükümlerine göre uygulamada zarar görmeleri engellenecektir.

Bu anlaşma, Hükümetlerince tam olarak yetkilendirilmiş ve aşağıda imzaları bulunan temsilciler tarafından imzalanmıştır.

Türkçe ve İngilizce dillerinde bütün metinler aynı derecede

geçerli olmak üzere, ikişer metin halinde Londra'da

15.03.1991'de akdedilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti

Hükümeti Adına

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda

Birleşik Krallığı Hükümeti Adına